

Curs 1

2016-2017

Programare Logică

Cuprins

- 1 Organizare
- 2 Privire de ansamblu
  - Curs
  - Laborator
- 3 Programare logică clasică
  - Cazul logicii propoziționale

Organizare

Instructori

- **Denisa Diaconescu**
- **Carmen Chirița**
- **Claudia Mureșan**
- **Alexandra Otiman**
- **Andrei Sipoș**
- **Ana Țurlea**

Suport curs

- Moodle

- <https://sites.google.com/view/pl2017/home>

sau

<https://goo.gl/tQpnUi>

Bibliografie

- J. Goguen, **Theorem Proving and Algebra**, manuscris.
- F. Baader, T. Nipkow, **Terms Rewriting and All That**, Cambridge University Press, 1998.
- F.L. Țiplea, **Fundamentele algebrice ale informaticii**, (II40405, biblioteca FMI).
- V.E. Căzănescu, **Note de curs**.

Notare

Notare

- **Laborator: 30 puncte**
- **Examen: 70 puncte**

Notare

- **Laborator: 30 puncte**
- **Examen: 70 puncte**

- **Condiție minimă pentru promovare:** cel puțin 50% la fiecare probă
  - laborator: min. 15 puncte și
  - examen: min. 35 puncte

Laborator: 30 puncte

Parțial:

- ☐ Are loc în **Săptămâna 9 (24 – 28 aprilie)**
- ☐ Se va susține în cadrul cursului
- ☐ **Prezența la parțial este obligatorie!!**
- ☐ Nu se poate reface (doar la restanță)
- ☐ Timp de lucru: 45 min

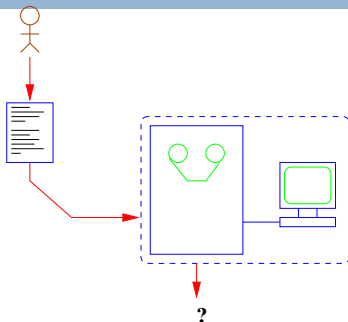
Examen: 70 puncte

- ☐ Subiecte de teorie și exerciții.
- ☐ Timp de lucru: 2 ore
- ☐ În Săptămâna 14 veți primi o foaie cu teorie pe care o veți primi și la examen!
- ☐ Subiectele de teorie constau în demonstrarea unor rezultate din curs (demonstrate la curs sau lăsate ca temă).
- ☐ Subiectele de exerciții vor fi în stilul celor rezolvate la seminar (în Laboratoarele 9-14).
- ☐ La examen, trebuie să obțineți min. 35 puncte.

Privire de ansamblu

Curs

Problema corectitudinii programelor

- Pentru metodele convenționale de programare (imperative), nu este ușor să vedem că un program este **corect** sau să înțelegem ce înseamnă că este corect (în raport cu ce?!).
- Devine o problemă din ce în ce mai importantă, nu doar pentru aplicații "safety-critical".
- Avem nevoie de metode ce asigură "calitate", capabile să ofere "garanții".

Un program imperativ simplu

```
#include <iostream>
using namespace std;
main()
{
    int square;
    for(int i = 1; i <= 5; ++i)
    {
        square = i * i;
        cout << square << endl;
    }
}
```

Un program imperativ simplu

```
#include <iostream>
using namespace std;
main()
{
    int square;
    for(int i = 1; i <= 5; ++i)
    {
        square = i * i;
        cout << square << endl;
    }
}
```

☐ Este corect?

Un program imperativ simplu

```
#include <iostream>
using namespace std;
main()
{
    int square;
    for(int i = 1; i <= 5; ++i)
    {
        square = i * i;
        cout << square << endl;
    }
}
```

□ Este corect? În raport cu ce?

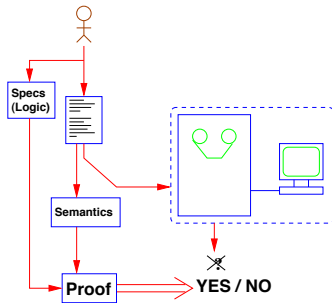
Un program imperativ simplu

```
#include <iostream>
using namespace std;
main()
{
    int square;
    for(int i = 1; i <= 5; ++i)
    {
        square = i * i;
        cout << square << endl;
    }
}
```

- Este corect? În raport cu ce?
- Un formalism adecvat trebuie:
  - să permită descrierea problemelor (specificații), și
  - să raționeze despre implementarea lor (corectitudinea programelor).

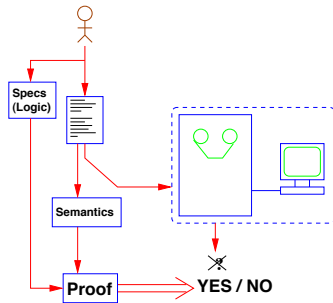
- Un mijloc de a clarifica/modela procesul de a "raționa".
- Care logică?
  - propozițională
  - de ordinul I
  - de ordin înalt
  - logici modale
  - λ -calcul
  - logici cu mai multe valori
  - ...

Folosind logica

Logica ne permite să reprezentăm/modelăm probleme.

Folosind logica

Logica ne permite să reprezentăm/modelăm probleme.

Pentru a scrie specificații și a raționa despre corectitudinea programelor:

- **Limbaje de specificații** (modelarea problemelor)
- **Semantica programelor** (operațională, denotațională, ...)
- **Demonstrații** (verificarea programelor, ...)

Semantica unui program

- Semantica dă un "înțeles" (**obiect matematic**) unui program.

Semantica unui program

- Semantica dă un "înțeles" (**obiect matematic**) unui program.
- Semantica trebuie:
  - să poată verifica că un program satisface condițiile cerute.
  - să poată demonstra că două programe au aceeași semantica.
  - ...

Tipuri de Semantică

- Denotațională:

- Înțelesul programului este definit abstract ca element dintr-o structură matematică adecvată.

- Operațională:

- Înțelesul programului este definit în funcție de pașii (transformări dintr-o stare în alta) care apar în timpul execuției.

- Axiomatică:

- Înțelesul programului este definit indirect în funcție de axiomele și regulile unei logici.

Programare Logică

- Programarea logică este o paradigmă de programare bazată pe logică.

Programare Logică

- Programarea logică este o paradigmă de programare bazată pe logică.
- Unul din sloganurile programării logice:

Program = Logică + Control   (*R. Kowalski*)

Programare Logică

- Programarea logică este o paradigmă de programare bazată pe logică.
- Unul din sloganurile programării logice:
Program = Logică + Control (*R. Kowalski*)
- Programarea logică poate fi privită ca o deducție controlată.

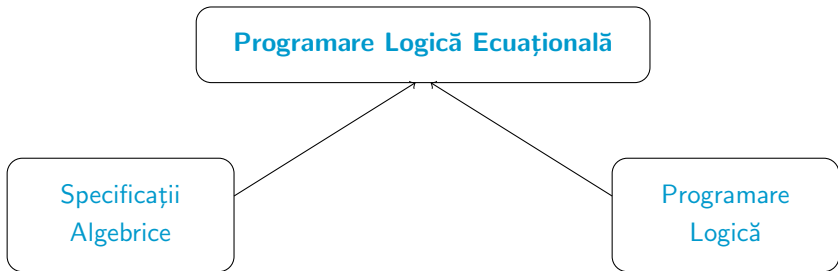
Programare Logică

- Programarea logică este o paradigmă de programare bazată pe logică.
- Unul din sloganurile programării logice:
Program = Logică + Control (R. Kowalski)
- Programarea logică poate fi privită ca o deducție controlată.
- Un program scris într-un limbaj de programare logică este
o listă de formule într-o logică
ce exprimă fapte și reguli despre o problemă.

Programare Logică

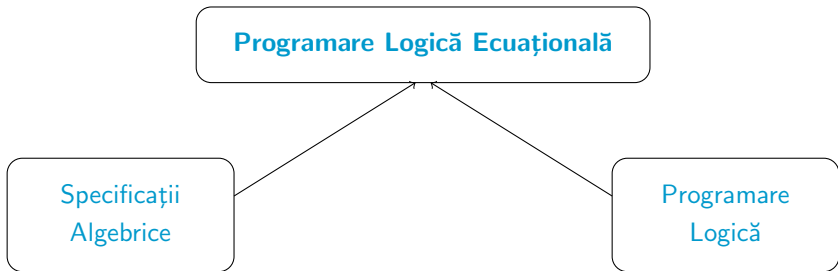
- Programarea logică este o paradigmă de programare bazată pe logică.
- Unul din sloganurile programării logice:
Program = Logică + Control (*R. Kowalski*)
- Programarea logică poate fi privită ca o deducție controlată.
- Un program scris într-un limbaj de programare logică este
o listă de formule într-o logică
ce exprimă fapte și reguli despre o problemă.
- Exemple de limbaje de programare logică:
  - Prolog
  - Answer set programming (ASP)
  - Datalog

Programare Logică Ecuatională

- Programarea logică ecuatională unește
  - programarea logică bazată pe **clauze Horn** (*Prolog*)
  - programarea ecuatională bazată pe **logica ecuatională**

Programare Logică Ecuatională

- Programarea logică ecuatională unește
  - programarea logică bazată pe **clauze Horn** (*Prolog*)
  - programarea ecuatională bazată pe **logica ecuatională**
- **Câștig:** Putem folosi egalitatea!

Specificații algebrice

- **Tipurile abstracte de date (ADTs)** sunt obiecte matematice pentru tipuri de date
  - un tip de date este definit prin comportamentul său (semantica) din punctul de vedere al utilizatorului
  - comportamentul este specificat în funcție de valorile posibile, operațiile posibile pe tipul de date etc.
- ADT sunt des întâlnite în dezvoltarea de aplicații/limbaje
- Tipuri abstracte de date vs. structuri de date
  - structurile de date sunt o reprezentare concretă a datelor și sunt punctul de vedere al unui limbaj, nu al utilizatorului.
- **Specificațiile algebrice** oferă un cadru matematic pentru a defini ADTs

Ce veți vedea la curs

- 1 Programare logică clasică

Ce veți vedea la curs

- 1 Programare logică clasică
- 2 Specificații algebrice

Ce veți vedea la curs

- 1 Programare logică clasică
- 2 Specificații algebrice
- 3 Programare logică ecuațională

Ce veți vedea la curs

- 1 Programare logică clasică
- 2 Specificații algebrice
- 3 Programare logică ecuațională
- 4 Sisteme de rescriere

Laborator

Ce veți vedea la laborator

Prolog:

- cel mai cunoscut limbaj de programare logică
- bazat pe un fragment al logicii clasice (logica Horn)
- semantica operațională este bazată pe rezoluție
- vom folosi implementarea **SWI-Prolog**
- vom folosi varianta online **SWISH** a SWI-Prolog
  - ▣ <http://swish.swi-prolog.org/>

Ce veți vedea la laborator

Maude:

- un limbaj de specificații executabil
- un fragment este bazat pe logica ecuațională
- semantica operațională este bazată pe rescriere
- <http://maude.cs.uiuc.edu/>
- Maude REPL: <http://maude.cvlad.info/>

Ce veți vedea la laborator

Exerciții suport pentru curs.

Planificare laboratoare

- Săptămânile 1 - 4: Limbajul Prolog
- Săptămânile 5 - 8: Limbajul Maude
- Săptămânile 9 - 14: Seminarii - exerciții suport pentru curs

Programare logică clasică

Programare declarativă

□ Programare procedurală

- Un program descrie explicit fiecare pas al unui calcul.

□ **Exemple:**

- programare imperativă (C)
- programare orientată-obiect (Java)

□ Programare declarativă

- Programatorul spune **ce** vrea să calculeze, dar nu specifică concret **cum** calculează.

- Este treaba interpretorului (compilator/implementare) să identifice cum să efectueze calculul respectiv.

- **Programarea logică** este un tip de programare declarativă!

□ **Exemple:**

- programare logică (Prolog)
- programare funcțională (Haskell)

Programare logică - în mod idealist

- Un "program logic" este o colecție de proprietăți presupuse (sub formă de formule logice) despre lume (sau mai degrabă despre lumea programului).
- Programatorul furnizează și o proprietate (o formula logică) care poate să fie sau nu adevărată în lumea respectivă (întrebare, *query*).
- Sistemul determină dacă proprietatea aflată sub semnul întrebării este o consecință a proprietăților presupuse în program.

Programare logică - în mod idealist

Aspecte declarative ale programării logice:

- Programatorul nu specifică metoda prin care sistemul verifică dacă întrebarea este sau nu consecință a programului.
- Faptul că întrebarea chiar este sau nu consecință este independent de metoda aleasă de sistem.

Exemplu de program logic

```
oslo → windy
oslo → norway
norway → cold
cold ∧ windy → winterIsComing
oslo
```

Exemplu de întrebare

Este adevărat [winterIsComing?](#)

Putem să testăm în SWI-Prolog

Program:

```
windy :- oslo.  
norway :- oslo.  
cold :- norway.  
winterIsComing :- windy, cold.  
oslo.
```

Intrebare:

```
?- winterIsComing.  
true
```

<http://swish.swi-prolog.org/>

Puncte-cheie

- De ce acesta este răspunsul corect?

Puncte-cheie

- De ce acesta este răspunsul corect?
- Cum calculează Prolog răspunsul?

Puncte-cheie

- De ce acesta este răspunsul corect?
- Cum calculează Prolog răspunsul?
- Găsește mereu Prolog răspunsul corect?

Puncte-cheie

- De ce acesta este răspunsul corect?
- Cum calculează Prolog răspunsul?
- Găsește mereu Prolog răspunsul corect?

1 Cazul logicii propoziționale

Puncte-cheie

- De ce acesta este răspunsul corect?
- Cum calculează Prolog răspunsul?
- Găsește mereu Prolog răspunsul corect?

1 Cazul logicii propoziționale

2 Cazul calculul cu predicate

Cazul logicii propoziționale

Logica propozițională (recap.)

□ Formule:

$$form ::= atom \mid \neg form \mid form \wedge form \mid form \vee form \mid form \rightarrow form$$

□ Un exemplu de formulă:

$$(stark \wedge \neg dead) \rightarrow (sansa \vee arya \vee bran)$$

□ Formulele pe care le vom folosi în "programele logice" au o structură foarte simplă.

Vom vedea mai tarziu că acest lucru nu este întâmplător!

Interpretări

- O **interpretare** este o funcție care dă valori de adevăr (**true** și **false**) atomilor.

- De exemplu, dacă atomii sunt **poor** și **happy** atunci

$$\{ \text{poor} \mapsto \mathbf{false}, \text{happy} \mapsto \mathbf{true} \}$$

este o interpretare.

- O formulă F este **adevărată** (**true**) într-o interpretare $\mathcal{I}$, notând

$$\mathcal{I} \models F,$$

dacă valoarea de adevăr a formulei obținută folosind **tabelele de adevăr** și interpretarea $\mathcal{I}$ este **true**.

- De exemplu,

$$\{ \text{poor} \mapsto \mathbf{false}, \text{happy} \mapsto \mathbf{true} \} \models \text{poor} \rightarrow \text{happy}$$

Consecință logică

- O formulă G este o **consecință logică** a unor formule $F_1, F_2, \dots, F_n$,
$$F_1, \dots, F_n \models G,$$

dacă pentru orice interpretare $\mathcal{I}$

dacă $\mathcal{I} \models F_1$ și ... și $\mathcal{I} \models F_n$, atunci $\mathcal{I} \models G$.

- **Atenție!** Simbolul $\models$ este folosit în două moduri diferite:

$$\begin{array}{rcl} \mathcal{I} & \models & G \\ F_1, \dots, F_n & \models & G \end{array}$$

În primul caz, partea stângă este o interpretare, iar în al doilea este o mulțime de formule.

Exemple

- Formulă care este o consecință logică:

$$\text{poor} \rightarrow \text{happy}, \neg \text{happy} \models \neg \text{poor}$$

Dacă ne uităm la toate interpretările (sunt 4!), observăm că de fiecare dată atât formulele din stanga, cât și formula din dreapta sunt adevărate.

- Formulă care nu este o consecință logică:

$$\text{poor} \rightarrow \text{happy}, \neg \text{poor} \not\models \neg \text{happy}$$

Interpretarea $\{\text{poor} \mapsto \mathbf{false}, \text{happy} \mapsto \mathbf{true}\}$ face ambele formule din stânga adevărate, dar $\neg \text{happy}$ este falsă.

Ideea unui "program logic" (propozițional)

- Un "program logic" este o listă de formule (propoziționale)

$$F_1, F_2, \dots, F_n.$$

- O țintă (*goal*) este o formulă

$$G.$$

- Sistemul trebuie să determine dacă

$$F_1, \dots, F_n \models G.$$

Dacă da, sistemul returnează "yes"/"true". Altfel, returnează "no"/"false".

Verificarea problemei consecinței logice

- În principiu, sistemul poate verifica problema consecinței logice construind un **tabel de adevăr**, cu câte o linie pentru fiecare interpretare posibilă.

Verificarea problemei consecinței logice

- În principiu, sistemul poate verifica problema consecinței logice construind un **tabel de adevăr**, cu câte o linie pentru fiecare interpretare posibilă.
- În cazul în care programul și ținta conțin n atomi diferiți, tabelul de adevăr rezultă o să aibă   rânduri.

Verificarea problemei consecinței logice

- În principiu, sistemul poate verifica problema consecinței logice construind un **tabel de adevăr**, cu câte o linie pentru fiecare interpretare posibilă.
- În cazul în care programul și ținta conțin n atomi diferiți, tabelul de adevăr rezultat o să aibă 2^n rânduri.
- Această metodă este atât de costisitoare computațional, încât este irealizabilă. (**Timp exponențial**)

Verificarea problemei consecinței logice

- În principiu, sistemul poate verifica problema consecinței logice construind un **tabel de adevăr**, cu câte o linie pentru fiecare interpretare posibilă.
- În cazul în care programul și ținta conțin n atomi diferiți, tabelul de adevăr rezultat o să aibă 2^n rânduri.
- Această metodă este atât de costisitoare computațional, încât este irealizabilă. (**Timp exponențial**)

Este posibil să găsim o metodă mai bună pentru a decide problema consecinței logice în cazul propozițional care să funcționeze în timp polinomial față de intrarea programului și a țintei?

Verificarea problemei consecinței logice

- În principiu, sistemul poate verifica problema consecinței logice construind un **tabel de adevăr**, cu câte o linie pentru fiecare interpretare posibilă.
- În cazul în care programul și ținta conțin n atomi diferiți, tabelul de adevăr rezultă o să aibă 2^n rânduri.
- Această metodă este atât de costisitoare computațional, încât este irealizabilă. (**Timp exponențial**)
- **Problemă deschisă de un milion de dolari:**

Este posibil să găsim o metodă mai bună pentru a decide problema consecinței logice în cazul propozițional care să funcționeze în timp polinomial față de intrarea programului și a țintei?

Echivalent, este adevărată $P = NP$?

(Institutul de Matematica Clay – Millennium Prize Problems)

Cum salvăm situația?

- 1 Restricționarea formulelor din "programele logice" (clauze definite)
- 2 Folosirea metodelor sintactice pentru a stabili problema consecinței logice (*proof search*)
- Această metodologie este eficientă și flexibilă.
- În următoarele cursuri o vom extinde la calculul cu predicate (și nu numai!).

Clauze propoziționale definite

- O **clauză definită** este o formulă care poate avea una din formele:

- 1 q (clauza unitate) (un **fapt** în Prolog $q.$)
- 2 $p_1 \wedge \dots \wedge p_k \rightarrow q$ (o **regulă** în Prolog $q \text{ :- } p_1, \dots, p_n$)

unde $q, p_1, \dots, p_n$ sunt atomi.

- Un "**program logic**" este o listă $F_1, \dots, F_n$ de clauze definite.
- O **țintă** (*goal*) este o listă $g_1, \dots, g_m$ de atomi.
- Sarcina sistemului este să stabilească:

$$F_1, \dots, F_n \models g_1 \wedge \dots \wedge g_m.$$

Pe săptămâna viitoare!